

ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА

Постановка проблеми. Перехід до інформаційного суспільства потребує від спеціаліста-менеджера швидкого сприйняття і обробки великих об'ємів інформації, оволодіння сучасними засобами, методами і технологією роботи з комп'ютером. Нові умови роботи породжують взаємну залежність людей від їх інформованості, тому зараз вже недостатньо вміти самостійно накопичувати та обробляти інформацію, необхідно засвоювати такі технології роботи з інформацією, які передбачають прийняття рішення на основі колективних знань. Це означає, що людина повинна мати певний рівень професійної культури при роботі з інформацією. Для відображення цього факту був введений термін «інформаційна культура».

Структура інформаційної культури майбутнього менеджера повинна включати такі компоненти: комп'ютерну, системну, організаційну, комунікативну, інтелектуальну, світоглядну культури та культуру наукового дослідження.

Найважливішою складовою інформаційної культури є комп'ютерна культура. До загальної комп'ютерної культури доцільно віднести навик використання комп'ютерної техніки й ерудицію в галузі комп'ютерної техніки та прикладного її застосування.

Актуальність проблеми. Аналіз професійної діяльності менеджера дозволив виділити такі елементи його інформаційної поведінки: усвідомлення необхідності інформації формулювання інформаційної мети; пошук та обробка інформації; оцінка достовірності одержаної інформації; використання інформаційного ресурсу у своїй професійній діяльності.

Велику роль у формуванні інформаційної культури менеджерів виконує освіта. В період переходу до інформаційного суспільства постають нові вимоги суспільства до інформаційної підготовки майбутніх менеджерів у вищих навчальних закладах (ВНЗ). Їм необхідні такі знання, уміння та навички (ЗУН), які, з одного боку, ефективно можна було б використовувати для подальшого розвитку бізнесу та менеджменту, для виявлення величезного потенціалу застосування інформаційних технологій у професійних сферах діяльності, а, з іншого боку, ці ЗУН повинні стати гарантом найповнішої реалізації творчих

ресурсів особистості. Власне, оволодіння інформаційною культурою – це шлях професійного та творчого становлення майбутнього менеджера, що сприяє реальному розумінню самого себе, свого місця і своєї ролі в діловому суспільстві.

На сьогодні деякі грані інформаційної культури майбутнього менеджера достатньою мірою визначені, сформульовані вимоги до загальноосвітніх і професійно-орієнтованих дисциплін, які викладаються майбутнім фахівцям у сфері менеджменту. Але найбільш слабкою ланкою інформаційної підготовки майбутніх менеджерів у ВНЗ є вміння знаходити серед всіх знань, накопичених людством, потрібну інформацію, перетворювати її на нові знання і використовувати у своїй професійній діяльності. Тому проблема формування інформаційної культури майбутніх менеджерів у ВНЗ у процесі професійної інформаційної підготовки є актуальною.

Аналіз попередніх досліджень. Перехід до інформаційного суспільства, розповсюдження нових інформаційно-комунікаційних технологій висувають нові вимоги до фахівців усіх галузей знань. Останнім часом, проблемі підготовки студентів до ефективної професійної діяльності в умовах інформаційного суспільства приділяється багато уваги у психолого-педагогічних дослідженнях. Як правило мова йде про формування інформаційної культури особистості (В. Виноградов, Л. Винарик, А. Гинкул, Ю. Горвіц, Н. Джинчарадзе, А. Єршов, О. Значенко, М. Коляда, Т. Плеханова, Л. Скворцов, Н. Сляднева, В. Сухіна, О. Щедрин та ін.).[1]

Аналіз наукових джерел дозволив встановити, що існують різні підходи до трактування поняття «інформаційна культура особистості». У дослідженнях Н. Джинчарадзе [6] основою інформаційної культури особистості є знання про інформаційне середовище, закони його функціонування та розвитку, досконале вміння орієнтуватися в безмежному сучасному світі інформації. Професор Н. Макарова інформаційну культуру визначає як уміння цілеспрямовано працювати з інформацією та використовувати для її отримання, обробки і передачі комп'ютерну технологію, сучасні технічні засоби і методи.

Підсумовуючи попередні результати досліджень, зробимо висновок про те, що інформаційна культура є продуктом різноманітних творчих здібностей людини, які ґрунтуються на сформованих знаннях про особливості інформаційних потоків, вміннях використовувати комп'ютерні інформаційні технології для отримання, переробки, зберігання та представлення інформації у своїй галузі діяльності.

Так як поняття «інформаційної культури» пов'язано з двома поняттями – «інформація» і «культура», різні автори дають визначення «інформаційній культурі», виходячи або з першого, або з другого поняття. Виходячи з цього можна виділити «інформологічний» і «культурологічний» підходи до трактування поняття «інформаційна культура». В першому підході розуміється сукупність знань, умінь і навичок пошуку, відбору та аналізу інформації, тобто всього того, що включається в інформаційну діяльність, направлену на задоволення інформаційних потреб. Наприклад, за визначенням В. Михайловського [8], інформаційна культура – це:

– новий тип спілкування, який дає можливість вільного виходу особи в інформаційне буття;

– можливість виходу і доступу до інформації як на локальному, так і на глобальному рівнях, оскільки внутрішньо національний, внутрішньодержавний тип інформаційного буття такий же не стабільний, як і національна наука;

– новий тип мислення, який формується в результаті звільнення людини від інформаційно-інтелектуальної роботи.

При використанні другого, «культурологічного» підходу до трактування поняття «інформаційна культура» його склад поширюється, що закономірно: вся накопичена людством інформація є досягненням світової культури. В такому плані «інформаційна культура» розглядається як спосіб життєдіяльності людини в інформаційному суспільстві, як складова процесу формування культури людства.

Метою статті є визначення поняття «інформаційна культура менеджера», визначення

завдань для підвищення рівня інформаційної культури сучасного менеджера.

Виклад основного матеріалу. Поняття «інформаційна культура» ввійшло в науковий світ у кінці 80-х - початок 90-х років ХХ століття і в даний час остаточно не визначене і трактується по-різному в залежності від професії людини та соціальних умов її професійної діяльності. Вперше термін «інформаційна культура» з'явився в монографії Г. Воробйова в 1971 році [4].

Інформаційна культура майбутнього менеджера визначає зміст його думок, інформаційну поведінку в професійній діяльності. У зв'язку із високою динамікою інформаційних процесів у суспільстві майбутній менеджер повинен постійно піклуватися про високий рівень особистої інформаційної культури, що, зрозуміло, впливає безпосередньо на рівень інформаційної культури його оточення.

Інформаційна культура менеджера – це частина його професійної культури, новий стиль мислення, рефлексивність інформаційної поведінки в управлінській діяльності, засіб збагачення світогляду, новий тип інформаційного спілкування, результат неперервної професійної підготовки, що направлена на оволодіння знаннями, уміннями та навичками в комп'ютерному інформаційному середовищі з метою застосування їх у подальшій професійній діяльності. Для ВНЗ соціальним замовленням суспільства слід розглядати забезпечення відповідного рівня інформаційною культурою майбутнього менеджера, що є необхідним для роботи в нових соціально-економічних умовах. У процесі формування інформаційної культури разом із вивченням теоретичних дисциплін інформаційного напрямку більшість часу необхідно приділити практичному оволодінню уміннями та навичками роботи з інформаційними засобами. Причому якість професійної підготовки повинна визначатися рівнем закріплених стійких навичок роботи в комп'ютерному інформаційному середовищі при вирішенні типових завдань відповідної сфери діяльності.

Інформаційна культура - це самостійний феномен та багатоаспектне поняття, що має власний предмет; структуру і функціональну самоцінність. Вона впливає на світоглядні, когнітивні, психологічні, морально-етичні, соціальні, економічні, технологічні та інші аспекти розповсюдження інформації в суспільстві та використання її фахівцем [6].

Як же підвищити рівень інформаційної культури сучасного менеджера? Вихід із даної ситуації можна знайти при правильному співставленні акцентів, що дозволило б не тільки і не стільки навчати його в прямому розумінні цього слова, скільки допомагати навчатися. Для цього необхідно вирішити наступні завдання:

1) сформувати і постійно стимулювати стійкий інтерес до інформатики і програмування, спираючись на предметну сферу;

2) спланувати і забезпечити умови навчання, направлені на максимальну мобілізацію індивідуальних можливостей і ресурсів того, хто навчається в рамках самостійної роботи і самовдосконалення;

3) організувати процес навчання так, щоб розвивалися не тільки практичні навички в сфері інформатики і програмування, але і відповідні світобачення, творчий потенціал, які дозволять майбутньому менеджеру здійснити доступ до інформаційних ресурсів (в тому числі і світових), самостійно адаптуватися до дійсності.

Поняття «інформаційна культура менеджера» обов'язково включає в себе сформованість в студентів таких умінь і навичок:

1. Пошук інформації (самостійне знаходження необхідного джерела):

– вміти користуватись рекомендаційною бібліографією, бібліотечними каталогами, картотеками, списками літератури;

– вільно орієнтуватись у бібліотечному фонді, в тому числі електронному: знати принципи розставлення (розміщення) книжок, основи ББК, поняття авторського знака, принципи їх застосування в бібліотечних фондах сучасних бібліотек, каталогах;

– знати правила опису книжки, електронного джерела та використовувати цю інформацію для ефективного їх пошуку;

– уміти скласти список літератури, електронних джерел;

- знати особливості пошукових систем, мову запитів, та уміти їх використовувати для ефективного пошуку в мережі Інтернет;
- вміло використовувати засоби тематичного пошуку в мережі Інтернет;
- використовувати знання, принципи ББК, для ефективної організації інформації на власному комп'ютері та подальшому її швидкому знаходженню, контролювати наявні дублікати документів та вчасно їх знищувати;
- вміти використовувати спеціалізовані додатки для ефективного пошуку інформації на власному комп'ютері, знищення дублікатів файлів, відслідковування останніх версій документів.

2. Осмислення, переробка та систематизація інформації:

- знати структуру джерела інформації та її довідкового апарату;
- орієнтуватись у різних видах джерел інформації (енциклопедії, словники, довідники, науково-популярні видання, навчальні посібники, художня література, особисті веб-сторінки, веб-вузли різних компаній, новин, державних структур, електронних виданнях та бібліотеках, інтернет-конференціях, та ін.);
- вміти використовувати електронні книжки, вміти використовувати всі можливості електронних книжок (інтерактивний зміст, засоби пошуку та швидкого переходу, встановлення потрібного масштабу, засоби рецензування, електронні закладки, ін.);
- уміти працювати з кількома виданнями одночасно, при використанні електронних джерел вміти застосовувати засоби порівняння джерел, одночасного та синхронного перегляду, ін.;
- володіти основними логічними прийомами роботи з текстом: аналіз та виділення головного, порівняння, узагальнення, доведення та спростування, при використанні електронних джерел вміти використовувати засоби автоматичного аналізу документу;
- вміти визначити та пояснити поняття, творчо осмислювати прочитане;
- використовувати засоби роботи з електронною поштою та її впорядкування, електронні органайзери, електронні нотатки для систематизації інформації, зосередження основної інформації в одному місці, можливості її швидкого пошуку та використання;
- створювати електронні довідкові системи на основі інформації, яка потрібна (циркулює) в господарстві.

3. Використання інформації:

- уміти раціонально використовувати, подавати матеріал: робити короткі нотатки, складати план матеріалу, робити вирізки, збирати наочність до певної теми тощо;
- використовувати зібраний матеріал, інформацію з прочитаних джерел і оформляти його у вигляді доповіді, реферату на певну тему;
- використовувати здобуті з додаткових джерел інформації та підручника знання, виконання завдань;
- уміти зробити короткий огляд нової літератури, літератури з певної теми, використовувати додаткові джерела інформації під час підготовки до занять, вікторин, диспутів, конференцій та ін.;
- застосовувати засоби програм-органайзерів для вчасного оповіщення про намічені заходи, планування роботи менеджера, колективної роботи, ефективного управління господарством;
- використовувати мережеві технології для сумісного та розподіленого використання ресурсів, організації роботи, контролю та її виконання на відстані;
- використовувати засоби електронної пошти для організації документообігу в середині господарства та зовнішніми організаціями;
- вміти формалізувати, створювати електронні моделі бізнес процесів, використовувати методи знаходження оптимальних розв'язків вручну та з використанням додатків, та використовувати їх для підтримки прийняття ефективних управлінських рішень;

- використовувати Інтернет-технології для презентації можливостей свого господарства, ведення бізнесу в мережі Інтернет;
- використовувати інші сучасні засоби автоматизації робочого місця менеджера;
- вміти налаштувати комп'ютер для ефективної, зручної роботи.

Висновок. Поняття «інформаційної культури менеджера» є дуже важливим та включає велику кількість вмінь та навиків. Велике значення у формуванні інформаційної культури менеджера відводиться вищим навчальним закладам, тож постає завдання у розробці педагогічних підходів, методів, прийомів та способів її формування.

Література:

1. Винарик Л.С. Информационная культура в современном обществе: [Учебное пособие] / Л.С. Винарик, Л.Г. Берсуцкий, А.Н. Щедрин. – Донецк: Ин-т экономики пром-ти, ДИЭХП, 2003. – 322 с.
2. Винарик Л. С. Информационная культура: эволюция, проблемы / Л. С. Винарик, А. Н. Щедрин – Донецк: [б.в.], 1999. – 144 с.
3. Виноградов В. А. Создание информационной культуры для Европы: Доклад на VI конференции ЕКССИД, 23-25 мар. 1991 г. Кантербери, Великобритания / В. А.Виноградов, Л. В. Скворцов // Теория и практика обществ.-научн. информатики. – 1991. – № 2. – С.5-29.
4. Воробьев Г. Г. Информационная культура в управленческом труде / Г. Г. Воробьев. – М.: Экономика, 1971.– 106 с.
5. Гуревич Р. С. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця як невід'ємна складова сучасної професійної діяльності // Педагогіка та психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи: Збірник наукових праць / За редакцією І. А. Зязюна та Н. Г. Никало. – Київ, 2003. – С.354-359.
6. Джинчарадзе Н.Г. Информационная культура личности: формирование и тенденции развития (социально-философский анализ): Автореф. дис. докт. филос. наук: 09.00.03 /Киевский ун-т им. Т. Шевченко. – Киев, 1997. – 45 с.
7. Дулатова А. М. Информационная культура личности: учебно-методическое пособие / А. М.Дулатова, Н. Б. Зиновьева.– М.: Либерия-Библиформ, 2007. – 176 с.
8. Михайловский В. Н. Формирование научной картины мира и информатизация. / В. Н.Михайловский – Спб: Петрополис, 1994. – 56 с.
9. Роль бібліотек в інформатизації суспільства і підвищенні інформаційної культури // Бібліотечна планета, 1998. – №1. – С.17-20.
10. Семенюк Е.П. Информационная культура общества и прогресс информатики. // Е.П.Семенюк – К.: НТИ., Сер.1, 1994. – №1. – С.2-7.

В даній статті визначено сутність поняття «інформаційна культура менеджера», обґрунтовані структурні компоненти такої культури. Визначено завдання, які потрібно вирішити сучасному менеджеру, щоб підвищити рівень своєї інформаційної культури. Також названі уміння і навички, які формує в студентів інформаційна культура.

Ключові слова: інформаційна культура, інформація, інформаційні технології, менеджер.

В данной статье определена сущность понятия «информационная культура менеджера», обоснованные структурные компоненты такой культуры. Определены задачи, которые нужно решить современному менеджеру, чтобы повысить уровень своей информационной культуры. Также названы умения и навыки, которые формирует у студентов информационная культура.

Ключевые слова: информационная культура, информация, информационные технологии, менеджер.

The author of the article defines the concept «information culture of manager» and substantiates structural components of this culture. The tasks that help to raise the level of informational culture of managers and the skills that form information culture of students were outlined.

Keyword: Informational culture, information, information technology, manager.